

TOÖLISTE HAAIM

VEEBRUAR 1933

KRIGI MAADE TÖÖLISED, ÜHINEGE!
NR 2

E. TÖÖLISUHINGUTE KESKLIIDU JA TÖÖLISNÕUKOGUDE HÄÄLEKANDIA

40-tunnilise töönädala eelkonverents.

Aug. Gustavson.

Konverentsi koostis ning kestvus. Teata- vasti korraldati jaanuari kuul Genfis rahvus- vaheline tööaja lühendamise tehniline eelkon- verents. Konverentsi ülesanne oli kaaluda 40. tunnilise töönädala elluviimise võimalusi ning püstitada põhimõtteid vastava konvent- siooni väljatöötamiseks. Need n. n. esimesel lugemisel vastuvõetud põhimõttelised küsimu- sed esitatakse valitsustele vastamiseks ning saadud vastuste alusel koostatakse siis töö- büroo poolt konventsiooni kava, mis tuleb lõp- likule vastuvõtmisele järgneval järjekorralisel rahvusvahelisel töökonverentsil algusega 31. mail s. a. Genfis. Läänud konverentsil oli esi- nadud 36 riiki.

Konverents algas 10. ning lõppes 25. jaan- uaril. Konverentsi juhatajana toimis belg- lane prof. Mahaim ning abijuhatajana sir A. Chatterjee (India valitsuse esindaja), Oersted (taani tööandja) ja Hayday (inglise tööliste esindaja).

Põhimõttelisi vaielusi. Konverentsi 7 esi- mest päeva kuluisid põhimõttelistele üldvaielus- tele tööaja lühendamise otstarbesuse ning teh- nilise teostamise võimaluste üle. Siin jagunes konverents kahte teravasti esinevasse leeri: ühel pool tööliste esindajad ning suurem osa valitsuste esindajaid, teisel pool — tööandjad koos inglise valitsusega. Köhkleva „erapoo- letul“ seisukohal asusid vaid mõned üksikud valitsuse esindajad.

Tööaja rahvusvahelist paratamatut lühen- damist palkade alandamiseta, kui mõjuvat tööpuuduse vähendamise tegurit, rõhutasid tööliste esindajad, märkides ühtlasi, et tööaja lühendamine üksi ei kõrvalda veel tööpuudust täies ulatuses. Selleks on vaja muidki mõju- vaid sammusid.

Tööliste esindajate seisukohti pooldasid peajoontes rootsi, itaalia, prantsuse, taani,

saksa, hispaania jne. valitsuse esindajad. Eriti hoogsa kõnega esines saksa valitsuse esindaja prof. Dr. Sitzler, kes muu seas mär- kis, et palkade mittealandamine on täiesti teostatav ning pooldatav. Tööaja lühendamisel ning palkade mittealandamisel ei tõusvat töös- tuse kulu üle 1% toodangu hinnast, mis ker- gesti kompenseeritakse tööpuuduse vastu võit- lemise muu kulude vähendamisega. Vaieluste järgi tuli hääletamisele kaks resolutsiooni, üks töölisrühma oma, milles toonitati, et tööaja lühendamise küsimuse arutamine peab sündi- ma põhimõtte alusel, et tööliste töötasu ei tohi väheneda. Teise resolutsiooni esitasid prant- suse, belgia, hollandi, hispaania, tšili, saksa ja itaalia valitsuse esindajad. Selles resolutsioo- nis kõige pealt märgitakse, et tööaja lühenda- mine on üks tööpuuduse vähendamise abinõu. Edasi rõhutatakse rahvusvahelise kokkuleppe vajadust selle saavutamiseks, kusjuures töö- liste elustandarti tuleb võimalikult säilitada.

Hääletamisel sai töölisrühma resolutsioon 21 poolt, 32 vastu ning 17 erapooletut. Tähen- dab — lükati tagasi. Järgmisena tuli hääleta- misele teine resolutsioon, mille poolt arusaadavalt hääletasid nüüd ka tööliste esindajad. See sai 41 häält poolt, 22 vastu ning 7 era- pooletut. Tunnistati seega vastuvõetuks.

Põllutööliste küsimus. Järgmisena tuli aru- tamisele töölisrühma protest-eildis põllutöö- liste kavatsetava konventsiooni alt väljajät- mise vastu. Peale läbirääkimisi, mille jooksul selgitati, et põllutöölisi sama konventsiooni alla viia osutub tehniliselt raskeks, konverents töölisrühma ettepanekul 33 häälega 19 vastu otsustas pöörduda tööbüroo poole, et see uuriks ka põllutööliste tööaja lühendamise võimalusi.

Kas konventsioon või rekomendatsioon? Konventsiooni põhijooni. Edasi järgnesid ela- vad vaielused küsimuse üle, mida püüda, kas

konventsiooni (rahvusvaheline sundnorm) või piirduda vaid rekomendatsiooniga (soovitus). Töölisrühma kõnelejad väitsid, et rekomendatsiooniga ei saavutata midagi, tuleb tingimata väljatöötada konventsioon. Samal arvamisel olid ka enamus valitsuste esindajaist. 36 häällega 21 vastu ning 4 erapooletuga konverents pooldas konventsiooni. Seega tuleb tööbürool asuda konventsiooni väljatöötamisele.

Kestvad vaielused tekkisid küsimuse üle — kas kavatsetav konventsioon peab olema lühivõi pikaajaline? Siin ei saanud ükski ettepanek tarvilist enamust ning küsimus tuleb otustada järgneval konverentsil.

Samuti vaieldi kaua küsimuse üle, kas kavatsetav konventsioon peab olema kategooriline või paenduv? Tööbüroo direktori ettepanekul konverentsi enamus tunnustas soovitava paenduva konventsiooni, mis kindlasti fikseerib küll tööaja ülempiiri, kuid jätab tööaja lühendamise tegelikult teostamiseks meedetote valikul vabu võimalusi.

Tööolud Tallinna käitistes. Tallinna töölisvanemate aruanded.

Eestimaa Töölisühingute Kesklüüdi korraldusel peeti 9. veebr. Tallinna töökäitiste ühingu ruumides Tallinna töölisvanemate ja ametiühingute juhatuste järjekordset koosolekut, millest võttis osa üle 40 töölisvanema. Päevakorras oli: 1) Aruanded töökohtadelt; 2) Uued maksud ja tööliskond — ref. A. Oinas ja 3) Lähivääkimised.

Töölisvanemate aruannetest selgus järgmist.

A.-s. „Ilmarise“ metallitehases vallandati mõned abitöölised, kes võeti mõne aja eest ajutisele tööle. Üldiselt on tööd vähe. Tööl on praegu 150 töölist.

A.-s. „Gloobuse“ saapavabrikus läheb töö edasi vanamoodi. Tööl on 230 töölist.

A.-s. „Johanson“ paberivabrikus on tööl 126 töölist. Juba pikemat aega töötab käitis 4 päeva nädalas.

Raudtee peatehases on tööl 411 töölist. Praegu on riigikohtus otsustamisel raudteevalitsuse kaebus töölisvanemate valimiste tühistamiseks.

Telefoni võrgus tehakse tööd 3—4 päeva nädalas. Tükitööhindu tahetakse postivalitsuse poolt vähendada kuni 20%. Praegu on tööl 18 töölist.

Sadamatehastes on töölisi 360, neist $\frac{1}{4}$ on vahetevahel töövahesuse pärast kodus. Jäälõhkuja „Merikaru“ ehitamine on pooleli.

„Eesti Siidi“ riidevabrikus on töövahesuse pärast püritud töölisele tööpäevi. Tööl on 210 töölist. Töölisnõukogu valimised on lõpule jõudnud.

A.-s. „Lutheris“ käib töö 3—4 päeva nädalas. Praegust tööd jätkuvat kolmeks kuuks. Tööl on 900 töölist.

Raudtee uusdepoos on tööl 250 töölist. Tükitöö korraldus on meistrite ja tööjuhatajate

Lahendamata jäi väikeste ettevõtete küsimus. Nimelt — millisest tööliste arvust alates kuuluksid ettevõtted konventsiooni alla. Kuna vastavad ettepanekud ei saanud tarvilist enamust, siis tuleb ka see küsimus lõplikult lahendada järgmisel konverentsil. Samuti jäi lahtiseks oluline küsimus, kas kavatsetav konventsioon peaks haarama ka kaubanduslikke ettevõtteid ning kui — ja, kas ei oleks siis soovitam vältida nende jaoks hoopis erikonventsioon? See küsimus tuleb samuti juunis järjekorralisel konverentsil lahendada.

Teised küsimused võeti peajoonetes nii vastu nagu need tööbüroo poolt olid esitatud.

*

Konverentsile järgneval tööbüroo juhatuse koosolekul otsustati eelkonverentsi aruanne teha teatavaks riik-liigetele, ning võimaldada neile oma arvamuste avaldamist kuni 25. aprillini. Nende vastuste alusel tööbüroo töötab siis kindlad kavad välja, mis järgnevale konverentsile esitatakse.

poolt sellisel kombineeritud, et töölised ei teeni tükitööga normaalset töötasu välja. Osakonna juhataja olevat töölisvanematele öelnud, kui need nõudnud palgaolude õiglast korraldamist, et praegusel ajal on häbi kõnelda palkade parandamisest.

Linna elektrijaama uue ehituse juures oli töö külmade ilmade tõttu ajutiselt seismas. Nüüd läheb töö edasi, kuid on vallandatud 30 müürseppa, ja 20 kandjat. Tööl on veel 22 müürseppa. Osa tööd jäetakse kevadeks.

Tuleornide töökojas käib töö endiselt. Tööl on 33 töölist.

Rottermanni tehastes seatakse leivavabrikus alates 20. veebr. sisse selline tööaeg: 6 tunni päevas ja kolm päeva nädalas. Rottermanni leivale teevad väikeleivatööstused hinnalandusega tugevat konkurentsi. Tööl on praegu 159 töölist.

„Kilgase“ tekstiilvabrikus läheb töö edasi endises korras. Tööl on 360 töölist.

Sadamas on tööd vähe, vene transiiti kuigi palju ei ole.

Peale aruannete refereeris A. Oinas „**Uued maksud ja tööliskond**“. Asuti seisukohale, et sissetulekud uutest maksudest peavad minema töökrediidideks ja avalikkude tööde korraldamiseks, sest tööliskond on suur maksumaksja.

Aktsioon-toimkonna algatused Tallinna tööliskorterite üüride alandamiseks küdeti heaks ja otsustati propagandat teha käitistes, et töölised osa võtaksid aktsioon-toimkonna poolt korraldatavast üldisest palgateenijate koosolekust, mis lähemal ajal Tallinnas korraldatakse.

Samuti otsustati levitada aktsioon-toimkonna lendlehte „Päevalehe“ boikoti süvendamiseks.

Üle Eestimaalise Meremeeste Liidu tegevus 1932. a.

Liidul oli 31. XII. 1932. a. 929 liiget 1932. a. jooksul tuli juure 455 liiget. Liikmeksu mittemaksmise pärast langes välja 178 liiget.

1932. aasta jooksul peeti 39 juhatuse koosolekut, 2 peakoosolekut, 7 üldkoosolekut ja 3 meremeeste organisatsioonide vahelist nõupidamise koosolekut.

Juhatusese poolt korraldati läinud aastal 10 referaati mitmesugustel teemidel.

Organiseerimise ala.

Meremeeste liit on Rahvusvahelise Transporttöölise föderatsiooni I.T.F. — meremeeste kutsekretariaadi liige, ning seisab viimasega kontaktis.

Balti riikidevahelise transporttöölise tihedaks koostöök loodi, peale mitmekordseid nõupidamisi, toimikond, kelle asukoht Riias. Balti riikide transporttöölise ühinemiseks peeti 10. IV. 32. a. Tallinnas ja 16. IV. 32. a. Riias konverents, I.T.F. sekretäri Nathani osavõtul.

Soome meremeeste liiduga on peetud tihedat ühendust. Liidu esindajad võtsid osa Helsingis 10—12. I. 1932. a. peetud Soome meremeeste liidu I kongressist. Soome meremeeste liit pööras oma kollektiivlepingu läbiviimise võitluses 4. III. 32. a. meie poole, milleks Eesti meremehed oma kaasabi lubamast ei keelanud. Senini pole seda lubadust Soome seltsimeeste poolt veel kasutatud.

Läti meremeeste organisatsiooniga sidemeid sõlmimas käis A. Tiitus, kes 16. IV. 32. a. osavõttis Riias peetud Läti transporttöölise konverentsis. Omavahelisel nõupidamisel selgus, et tihe koostöö ühistes küsimustes eesti ja läti meremeeste vahel väga tarvilik, millepärast otsustati seda kõigiti süvendada.

Pärnus asutati 2. X. 1932. a. Meremeeste liidu osakond, kus praegu 30 liiget. Osakonna asutamiseks tuli liidu sekretäril ja esimehel korduvalt kohale sõita selgituste ja juhtnõuandmiseks ja hädaabitoode võimaldamise pärast töötutele meremeestele. Tartus tegutseb liidu usaldusmehena A. Klimbek. Sekretäril tuli organiseerimise ülesandel Tartu sõita ja seal koha peal juhatusi anda sisevete laevameeste olukorra parandamise, osakonna asutamise ja hädaabitoode korraldamise suunas.

Ü. E. Meremeeste liidu sektsioonidena tegevad:

1. Laevamotoristide sektsioon 60 liikmega. Sektsioon töötab energiliselt enda kutsehuvide parandamiseks ja kaitseks ning võttis oma esindajate läbi osa Meremeeste Liidu juhatusest ning revisjoni komisjonist.

2. Sektsioon Meriklubi töötab M. Liidu einala korraldamiseks ja majanduslise hoolekande teostamiseks 30 täieõiguslise, 20 tegevja 238 toetaja-liikmega.

Palgaliste meremeeste ühiste hädade kõrvaldamiseks loodi läinud aastal meremeeste organisatsioonide kogu, kuhu kuuluvad: E. Kaubalaeva Mehaanikute ühing, Kaubalaeva Meh. assistentide ühing, E. Raadiooperaato-

rite ühing ja Ü. E. M. Liit. Tähendatud kogu esitas ühised märgukirjad vabariigi valitsusele, teedeministrile, veelede valitsusele, E. Laevaomanikkude ühingule ja Meremeestekodule, meremeeste ühiste viletsuste ja hädade kõrvaldamise pärast.

Tallinnas tegutsesid liidu usaldusmehed häide tagajärgedega. Laevadesse on juurevõidetud usaldusmehi, mille tõttu liidu usaldusmeeste võrk järjekindlalt laieneb. Paljud eemalviibijad meremehed on endid kirjateel liidu liikmeks võtnud, mis tohiks organiseerimatute meremeeste poolt järeltegemist värida.

Häälekandjana sidepidamiseks liikmete ja meremeeste vahel kasutas liit esialgu E. T. Keskliidu häälekandjat „Töölise Häält“, hiljem enda häälekandjat „Ü. E. Meremeeste Liidu Teatajat“, mis ilmub kord kuus ja mida saadeti tasuta kõikide eesti laevade meeskondadele.

Organiseerimise elustamiseks pöörati kirjalikkude üleskutsetega meremeeste poole laevades kodu- ja välismaal. Laevades viibivate meremeeste tõelise olukorraga tutvumise ja liikmete sooviavalduste teadasaamiseks saadeti laevadesse korduvalt küsimuslehti (ankeetlehti), milledest suurem osa täidetult tagasi on tulnud.

Vaatamata juhatuse energilistele püüetele, ei ole korda läinud kõiki ühel või teisel põhjusel kaasa tõmmata, mis seletatav sellega, et paljud viibivad teenistuse olude sunnil Eestist eemal, ning viiakse mõnede organisatsioonide poolt suurte lubadustega vale arusaamisele kutseühingulisest põhimõttest.

Viimasel ajal on märgata ühe osa liikmete hulgas teatud huvi rahvusvahelise meremeeste ja sadamatöölise föderatsiooni (J.S.H.) vastu, milline asub Hamburgis. Muidugi ei jäta oma halvavat mõju avaldamata ka liidu organiseerimise tööle, mis eriti praegusel raskel ajal häädtootav ei ole.

PALGAVÕITLUS.

Meremeeste palgavõitluses tuli juhatusel läinud aastal tegutseda suurema energiaga, kui kunagi enne, sest laevaomanikud olid palku kärpinud ilma Meremeeste liidule teatamata — 15% ulatuses. Juhatus kutsus küsimuse lahendamiseks ja otsustamiseks paar korda peakoosoleku erakorraliselt kokku, kus seisukohale asuti, et streigini minna pole suure tööpuuduse tõttu võimalik, vaid tuleb Norra eeskujul valitsuse vahelesegamist nõuda. Ühtlasi nõuti meeskonnale prii sööki laeva poolt ning 1930. aasta palganormide allesjätmist.

Palgakäripimise vältimiseks kuulutati paar aurikut palgavõitluse pärast, lahkunud meeskondade soovil, boikoti alla, kuid nagu ette oli arvata, ei pidanud tööpuuduses viibivad organiseerimatud meremehed ühisfronti. Meeskonnad tähendatud laevadele telliti laevakontorite poolt väljastpoolt Tallinnat kohale.

Välisvetes viibivale liidu liikmetele saadeti 29. III. 32. a. üleskutset, kokkulepet mit-

te sõlmida uute palganormidega. Siiski olid paljudes laevades meeskondadel kokkulepped juba laevaomanikkudega sõlmitud. Paljud liidu liikmed lahkusid protestiks teenistuskohadelt, kuid asemele minejaid, ühise fronti lõhkujaid, leidis nälja tõttu ülikülluses.

Vabariigi valitsus võttis palga konflikti lahendamise enda peale ja tegi teedeministrile ülesandeks seda küsimust korraldada. Palgakomisjonis peale kestvaid väelusi, laevaomanikkude esindajad vähendasid endi poolt tehtud palgakärpimist 5% võrra, millega liidu esindajad ei leppinud, vaid 1930. aasta palganormide allesjätmist nõudsid ühes laeva poolt antava priisöögiga. Selle lahkuminekku tõttu kutsus liidu juhatus erakorralise peakoosoleku kokku, palganormide lõpuliiku selgitamiseks ja otsustamiseks. Liidu erakorraline peakoosolek otsustas tunnistada meremeeste palgad 10% kärpimisega mitte vastuvõetavaks, ning protesteeris kategooriliselt nende maksmapanu vastu, ühtlasi, silmaspidades ränka tööpuudust, mille tõttu sajad meremehed nälgisid, jättis liidu juhatus korduvaid protest- ja märgukirje valitsusele ja E. Laevaomanikkude ühinguale palgakärpimise pärast. Saadeti korduvalt delegatsioone küsimuse selgitamiseks, kuid kõik meie protestid jäeti tähelepanemata. Sealjuures väitsid laevaomanikud, et neil olla laevale teenistuskohadele pakkujaid ülikülluses, kes palgakärpimistega nõus olla ja isegi ilma palgata endid laevadele pakuvad.

Peab märkima, et kõikjal valitseva tööpuuduse tõttu (ka välismaal) oli ka peale töötute meremeeste, mittemeremeeste laevateenistusse astuda soovijate arv väga suur, mille tõttu ainult söögi eest töölepakujate arv tõesti suur oli. Loomulikult mõjus sarnane ebaharilik seisukord meremeeste palgavõitlusele halvavalt, ning seadis liidu liikmed paratamatuse ette. Liidu juhatus omalt poolt astus samme Meremeestekodu juhatase ja vastavate ametiasutuste ees, mittemeremeeste juurevoolu seismapanu pärast, kuid et vastav seadus puudub, ei saanud Meremeestekodu ega ka teised ametiasutused liidu juhatasele vastu tulla. Parandust olukorda osaliselt oleks toonud meeskonna koosseisu alammäära määrus, milise maksmapanu pärast juhatus palju energiat kulutas vabariigi valitsuses ja mujal, kuid missugune määrus laevaomanikkude tugeval vastuseismisel senini veel maksmapanu ootab. Alles praeguse valitsuse ajal võttis teedeminister liidu juhatase algatusel küsimuse jällegi üles ja loota on, et määrus tuleva navigatsiooni alguks peale vieeaastast võitlust ometi kord maksma pandaks.

Palgavõitluse ühisfronti loomise pärast astus juhatus samme teiste palgaliste meremeeste organisatsioonide juhatusetega, kuid et esialgu kõikide poolt ühiskeelt ei leitud, siis tuli paratamatult seda küsimust venitada. Alles peale palgakärpimisi leiti tarvilikuks ühiselt kõigi meremeeste huvide eest välja astuda ja loodi meremeeste organisatsioonide vaheline kogu. Seda ühistööd otsustati kõigiti edasi arendada tuleviku palgavõitluseks.

Peab märkima, et laevaomanikkudele soodustas meremeeste palgakärpimise läbiviimist

pidev üleilmne laevanduse kriis, mille tõttu miljonitesse ulatuv laevatonaasi seisak luge-matud töötud meremehi teenistusvõimaluste otsimisele paiskas.

HOOLEKANNE JA ABITÖÖD.

1) Valitseva tööpuuduse tõttu olid läinud aastal paljud liidu liikmed ilma tööta millepärast majanduslistesse raskustesse sattusid. Liidu juhatus püüdis hädasolijaid töötuid meremehi kõigiti aidata. Võimaldati toetusi, toetuslaenusid, paljudele tasuta sööki liidu einelauast, tasuta öömaja, hangiti „Ühisabist“ hädaabitöödel käijale sooje tööriideid, jalatöid ja pesu. Anti liikmete eest kauplustesse riiete ostu puhul karantiid ja kohtus ning tolliametis kindlustusi — laevale teenistusse astumise puhul. Võimaldati juriidilist abi ning kaitset liidu juriskonsulti poolt. Arstiabi võimaldamiseks liidu liikmetele ja nende perekondadele lepiti kokku Tallinna Ühise haigekassa arstiga, kes haigekassa tariifidega arstiabi annab.

2) Juhatus oli abiks paljudele liikmetele konfliktide puhul laevades.

3) Sissetulekute hankimiseks vaesemate liikmete toetamiseks, korraldas juhatus peoõhtuid Meremeeste liidu einelaua ruumes, mis kr. 37.50 sisse töid.

4) Meeskonna eluruumide tervishoidlisel vastava korrahoiu pärast on juhatus korduvaid samme vastavate ministeeriumite ja veeteede valitsuse ees astunud. Kontrolli on selle tõttu kõvendatud ja laeva arstimitiga varustama hakatud, kuid siiski ei rahulda see veelgi meeskondi, millepärast selles suunas tuleb energiliselt edasi tegutseda.

5) Liidu juhatus laskis välja töötada meremeeste kohta käiva haiguskindlustuse seaduse eelnõu, mille esitas haridus-sotsiaalministeeriumile maksmapanu sammude astumiseks ja kaasabiks, kuid senini ei ole seda seadust, laevaomanikkude vastuseismisel, veel mitte maksma pandud.

6) Meremeeste õnnetusjuhuste vastu kindlustamise seaduse eelnõu töötas liidu juhatase pealekäimise tagajärjel, aasta lõpul välja haridus-sotsiaalministeerium.

7) Läinud aastal asutatud tööartelliga tuli juhatusel palju vaeva näha. Tööde hankimine lasus liidu juhatase ja sekretäri õlgadel. Remondi töid saadi paljudes laevades. Tööd hangiti meremeestele ka veeteede valitsusest, hädaabitööde krediitide arvel, kusjuures veeteede valitsus enda tööabinõusid tööartellile kasutada andis.

Tööd said Tallinnas, Tartus ja Pärnus aasta jooksul üle 500 meremehe, mille abil suudeti ajutiselt nälga eemale peletada. Aasta lõpul olid hädaabitöödel kohaotsijaid meremehi — Tallinnas 80, Tartus 14 ja Pärnus 20.

Tehti eeltöid et tulevikus tööde korraldus ja meeste hädaabitöödele paigutus sünniks Meremeestekodu tööbörssi läbi.

8) Sisevete ühenduste laevateenijatele tasu ja puhkuse võimaldamise määruks kava, milline väljatöötatud haridus-sotsiaalministeeriumi poolt, parandati juhatase poolt asjaomaste näpunäidete kohaselt, ning nõuti selle

kiiret maksmapanu. Tähendatud määrus ongi juba maksvusel.

9) Tööta töölise kutseorganisatsioonide kaudu toetamise seaduse eelnõu vaatas juhatus läbi, tegi oma parandused, ning nõudis selle seaduse kiiret maksmapanu, kuid senini on see seadus väljaandmata.

10) Eesti meremeestele Inglise laevadele teenistuskohdade võimaldamise pärast, pööras juhatus kirjalikult kohaliku Inglise konsuli poole kaasabi saamiseks, millisele sealtpoolt

heatahtlikult suhtuti ja võimaluse piires lubati vastu tulla.

11) Meremeestele laenusaamise hõlbustamiseks Meremeestekodus astus juhatus samme, mis ka tagajärgi andis.

12) Meremeestekodu numbritubade üürialandamise pärast astus juhatus samme, mille tulemusena üürihindu 25% võrra alandati.

Peale selle on liit tegutsenud muude mitmesuguste ametiühinguliste küsimustega.

Nahatöölise ametiühing vildakul teel.

Muudatus peab tulema.

Tehnika on teinud viimasel ajal hiigla edusamme, kuid ta on kapitali teenistuses, mille huvides ta tõrjub välja igalt poolt inimjõu asendades selle mehaanilise jõuga.

Selle tagajärjel surevad välja palju käsitöö kutsealad. Näiteks jalanõude valmistamine käsitsi on annud meil paljudele tuhandetele tööd. Ei ole küll täpseid andmeid, kui palju meil selle tööala töölisi on, kuid räägitakse, et 10.000 ümber, kellest Tallinnas 4000—5000. Seda muidugi varem. Ei ole usutav, et see arv praegusel korral nii suur on, sest mõne aasta kestes on tekkinud sellel alal juba suurtööstusi. Tallinnas üksi: „Estoking“, mis nüüd küll seisab, kuid selleasemele „Globus“ end. „Union“ on oma toodangut tõstnud ja võib valmistada 3 paari päevas iga töölise kohta. Töötab praegu 230 töölisega.

Kui oleks turgu, võiks toodangut tõsta mitmekordseks.

Edasi terve rida vähemaid tööstusi, mis töötavad 15—60 töölisega, nagu: „Rekord“, „Flamingo“, Valdson, Molodsov (praegu seisab). Neile lisaks on tekkinud veel hulk mehaanilisi paranduse töötubasi, nii et parandustöidki ei ole käsitöölisele jäetud. Aga ka väikesed töötöad 1—2 töölisega kasutavad osaliselt masinaid. Tehnika on lihtsalt vallutanud selle tööala täielikult. Kui käsitsi üks keskmine tööline 1 paari päevas valmistab, muidugi mitte 8 tunniga, siis masinatega ta võib valmistada 2—3 paari päevas. Siit peaks olema pilt selge, milline osa on tehnika arengul tööpuuduse küsimuses.

Tänu tööpuudusele, on ka töölise palgalolud muutunud viletsateks. Kingsepad teenivad, eriti väiketöötubades, käsitööga 10—30 senti tunnis, misjuures tööpäev on 12—16, vahet isegi 24 tundi pikk. 8-tunnist tööpäeva seal ei tunti. Haigekassa alla nad ei kuulu. Kõige selle juures on see hooaja töö.

Talvel ja südasuvel on kingsepad alati, ka enne kriisiaega, töötanud.

Suuremates tööstustes on olukord siiski parem. Seal on ka palgad enamvähem rahuldavad, teenitakse 25—60 senti tunnis. Kuid ka nende teenistus ei kesta aasta läbi ja tööpuuduse tõttu oldakse aastas 2—3 kuud töötä, mille tagajärjel aastapalk osutub väheks.

Ainult tugeva ametiühingu kaudu oleks võimalik kingseppade olukorda parandada, misjuures tuleks eestkätt väiketöötubades ellu viia töökaitseseadused. Alles selle järgi võiks alata palgavõitlust, mis võiks anda tagajärgi.

Praegu ei ole aga mingisugusel palgavõitlusel käsikingseppade juures tagajärgi. Ametiühing peaks omalt poolt püüdma kõigi abinõudega tõmmata kingseppi ühingu liikmeiks ja äratama nendes võitlustahet.

Kahjuks aga praegune ametiühing, mis on vaksalipuisteelaste juhtimisel, pole põrmugi selles suunas tegutsenud, vaid hoopis vastupidi — on püüdnud uutest liikmetest lahti saada, mis selgus ka möödunud aasta novembrikuu peakoosolekul.

Üht osa liikmeist, kes ühingus valitseva korraga rahul ei olnud, koheldi valitseva kliki poolt niivõrd halvaks panevalt ja terroriseerivalt, et koostöö osutus võimatuks. Tulemus oli see, et suur osa liikmeid ühingust lahkus.

Seda provotseeriti just meeeldi teatud kliki poolt selleks, et saada lahti juurtetuli jaist, kes tahtsid näha ühingut tõeliku ametiühinguna, mitte aga mõne vandeseltsina.

Teatavasti on ju Vaksalipuisteel, kus asub ka nahatöölise ametiühing, töölisklassi organiseerimise asjus erinev seisukoht, mis eitab massi organisatsiooni. Sealne taktika on umbes nii: et küllalt on väikesest aktiivsest grupist, kes ühinguil vaid hinge sees hoiavad, selleks kui olukord juba väljakannatamatuks muutub, et siis „midagi“ ettevõtta, mis massid kaasa tõmbab.

Sellest siis tulebki, et Vaksalipuisteel hüüdlauseks on saanud — „mida halvem, seda parem!“ See on aga äärmiselt vildak seisukoht, mida on tõestanud senine praktika. Kõigist hoolimata peetakse aga siiski seda taktikat õigeks, millise ka nahatöölise ametiühingu juhatus omaks on võtnud. Kuigi vahet püütakse teha nagu — nagu see nii ei oleks ja väidetakse, et nahatöölised on niivõrd rumalad ja arad, et kardavad tulla ühingu liikmeks jne. Kui see oleks nii, millega seletada siis seda lausa liikmete äraajamist ühingust viimasel peakoosolekul? Tol korral oli ühingu liikmete arv 160 ümber ja uute juurde tulemine oli elav, kuid peale ühe osa pettunult lahkumist, langes see arv jälle

paarikümmele, kes juba aastate kestel ühinguks püsinud, nagu näitab alljärgnev väljavõtte liikmete nimekirjast.

1927. a. kui ühing asutati oli aasta lõpul nimekirjas 77 liiget, 1928. a. 210 liiget, neist aasta läbi maksu maksjaid 41. 1929. a. 121 liiget neist aasta läbi maksjaid 48. 1930. a. 58 liiget neist aasta läbi maksu maksjaid 23. 1931. a. 142 liiget neist aasta läbi maksjaid 19.

Nagu neist andmetest selgub on alaliste liikmete arv väga väike, igatahes nende arv kes on enam kui aasta ühinguks püsinud ei tõuse üle paarikümne. Nimekirjas alaliselt on küll liikmeid 100 ümber, aasta lõpul isegi enam, kuid seal hulgas on suur osa neid kes tasunud vaid sisseastumise maksu, ehk paremal juhul ka liikmemaksu 1—2 kuu eest.

Eks see ole küllalt selgeks tõenduseks, et ühing on muutunud mingisuguseks läbikäiguhooviks, kust peale teatava aja seeselamist lahutatakse.

Millegis peab ometi peituma põhjus miks liikmed ühinguks ei püsi. Liikmemaks ei tohiks siin põhjuseks olla, sest see on äärmiselt madal — meesliigetel 25 senti, ja naisliigetel 15 senti kuus.

Eesti Töölise Haridusliidu asemikkudekogu oli koos.

Eesti Töölise Haridusliidu II asemikkudekogu koosolek peeti 6. veebr. s. a. kell 18 Tallinnas, Eesti Töölise Haridusliidu ruumes, V. Pärnu mnt. 31, järgmise päevakorraga:

1. Asemikkudekogu rakendus.
2. Aruanded.
3. Tegevuskava ja eelarve.
4. Valimised.
5. Koosolekul algatatud küsimused.

Koosolekut juhatab Al-der Oinas, protokoll B. Pesur.

Tegevusaruanne — esitas *Karl Freiberg*.

Eesti Töölise Haridusliidu tegevus läinud aastal seisis organiseerimises, tegevuse algamises. Riigi eelarve korras ja kultuurkapitaali saadud toetustega avanes võimalus alata korrapärase tegevusega, ühtlasi palgata ka asjaajaja. Üheks esimeseks tööks oli *õpiringide* organiseerimine, kuigi see kerge töö ei ole, kuna meil vastav eestikeelne kirjandus puudub, on suudetud asutada 14 õpiringi, neist töötavad 4 Tallinnas. Õpiringide töö korraldamiseks on Haridusliit valmistanud õpiringide kavu ja juhiseid üksikasjalise seletusega õpiringide töökorraldusest.

Teiseks suuremaks tööks oli *loengute ja kursuste* korraldamine. 1932. a. sügisel suudeti korraldada loenguid Tallinnas ja Tartus, kus käsitamist leidsid mitmesugused alad. Peale juhuslikkude kursuste juhatus on koostanud kindlad kavad pikemaajaliste kursuste korraldamiseks ja kursused on juba käima pandud Tallinnas ja Tartus.

Tallinnas kursustel on senni käsitatud 1) sotsialismi ajalugu ja põhiprobleemid (A. Rei); 2) ametiühinguline liikumine (E. Joonas); 3) ametiühingute töörakendus (L. Metslang).

Põhjus on väga lihtne: iga organisatsiooni edu oleneb juhtimisest, kui ei sünni juhtimine massile vastuvõetavalt, jääb organisatsioon massile võõraks. See maksab ka nahatöölise ametiühingu kohta. Lisaks sellele ühingu asupaik, mis kord juba halba kuulsusse sattunud ja millega nahatöölised tõenäolikt arvestavad, lihtsalt ei taheta endid selle majaga siduda.

Võib kindlasti öelda, et kuni pole muudetud ühingu juhtimises senist suunda ega takistikat, mis on mõeldud vaid siis kui saaks ka asukoht muudetud, sest seni kuni oldakse selle maja mõju piirkonnas, ei saada seda muuta, ei ole mõeldav nahatöölise organiseerimine laiemas ulatuses. Hoopis iseasi on kui asutatakse uus ühing, kus ei oleks enam vandeseltsilikku vaimu, mis liikmeid emale peletab. Praeguses ühinguks see vaim siiski on olemas.

Eelolev aasta peab saama otsustavaks Tallinna nahatöölisele. Kas ühel või teisel teel peab lahendatama küsimus, sest lõpmatuseni senine olukord kesta ei või. Tuleb soovida, et leitakse õige tee, mis lahendaks senised takistused.

Kokkuvõttes märgib aruandja, et juhatus on jõudumööda püüdnud täita eelmisel asemikkudekogu poolt vastuvõetud tegevuskava ja teinud selleks kõik, mis ta suutis.

Tegevuskava — esitab *Oskar Gustavson*.

Kuna E. Töölise Haridusliidul õnnestus palgata 1. jaan. ametisse instruktor, mille tõttu avaneb võimalus hakata korraldama *pikemaajalisi kursusi* peale Tallinna ja Tartu Türi, Tapal, Pärnus, Rakveres, Kohtlas, Kukrusel, Narvas, Sindis, Mõisakülas j. m. Tegevust on alatud Tapal (16. veebr.) Türi (17. veebr.) ja Pärnus (20. veebr.). Sügisel on kavatsusel korraldada tegelikkude *õpiringide juhtide erikursus* asjaomase oskuse saamiseks, mis kergendab õpiringide organiseerimist, kui ka tegelikkude tööd. Väikese üritusena võiks nimetada: Karl Marx'i surmapäeval kavatsetakse välja anda K. Marx'i elulugu.

Tuleb arendada organisatsiooni, luues abiorgaane ja määrates usaldusmehi kohapeal, kus toimkondade loomine võimalik pole, et nende abil oma tööd korraldada.

Valimised E. T. Haridusliidu juhatus valiti ja ametid jaotati järgmiselt: Esimees — Aleksander Oinas, abi — Oskar Gustavson, sekretär — Lui Metslang, abi — Joh. Alsok, laekur — Mait Püüman, ametita liikmed — August Gustavson ja Nigol Andresen. Kandidaatideks jäid J. Amberg, L. Johanson, K. Freiberg ja J. Piiskar.

Revisjoni komisjoni valitakse: K. Must, E. Joonas ja A. Sirro.

Koosolekule oli ilmunud 30 täieõiguslikku asemikku, ning kiideti üksmeelselt heaks nii tegevuse ülevaade kui tegevuskava.

Rätsepatöölise seisukorrast Tallinnas.

Järjekindla päev-päevase tööpuuduse suurenemisega, on ka rätsepatöölised eriti suur hulk naistöölisi praegu täiesti töota.

Kogu selle käsitööharu töötatöölise arvu pole üldse teada, sest neil tööuil ei ole viisiks endid tööborsil registreerida, kuna selle kaudu oma kutsele vastavat tööd võimatu leida.

Siiski on juba praegu tööborsil registreeritud meesrätsepatöölisi 31 ja naistöölisi üle 500. Need on viimases meeleheite seisukorras, kes valmis oleksid ükskõik mida tegema, sest rätsepatöölised on suures enamuses perekonna inimesed.

Rätsepatöö viimaseil aastail on koondunud peamiselt valmisriiete äride kätte ja neid kasvab ühtelugu juure.

Puht tellimisärisid näib olevat juba rohkem kui neid tarvis, kuid needki katsuvad visalt endid alalhoida, mistõttu neile kõigile enam tööd ei jätku.

Valmisriiete äripidajad on enamikus juudi rahvusest, nad on spetsid omal ärialal, kelledega raske ka streigivõitlust pidada sest puuduvad täiesti töökojad, töö antakse hangeettevõtjatele, äripidajatel pole tarvis kanda töökodade kulusid riigi- ja omavalitsuse makse, kõik need kulud langevad töölise ja hangeettevõtjate kanda.

Hangeettevõtjad omakorda annavad töö teistele töölistele valmistamiseks viimased jälle peavad omal peamiselt naisabilisi käaluseid.

Nii käib see laagritöö valmistusahel, mis on kodukäsitöö, need töölistel ise elavad ja töötavad enamikus ühetoalistes korterites.

Tallinna on koondunud ka väiksemate linnade ja alevikude laagritööd, selle tõttu on siin palju laagritöölisi viimastel aastatel on abijõududena naistöölisi rohkesti juure tulnud. Nende pooleldi õppinud naistöölise seisukord on kõige raskem, sest need saavad tööd ainult lühikestel töö hooaegadel siiski ei tõuse nende vilunumate tunnitasu üle 20 sendi, vaid enamikus alla selle.

Tööhooajad kevadel ja sügisel on ka nii lühikesteks jäänud, et vaevalt 7 kuud jätkub tööd, naismantlitegijatel veel vähem. Loomulikult peaks sellise hooaja töötasu kõrgem olema, põhjused, miks see nii ei ole on mitmesugused.

Naistöölise hulgas on palju abielu naisi kellel pole see töö mitte eluülespidamiseks vaid taskuraha teenimiseks, need ei ole tihti huvitatudki töötasu suurusest.

Teiseks ei ole ka iseseisvad naistöölised kunagi suuremat lugu pidanud ametiühingulise võitlusest, see olukord avaldab kogu selle käsitööharu peale allakiskuvat mõju, nii et see lai tööala on tema tegijatele viletsaks äraelamise abinõuks.

Ei ole ka meesrätsepatöölise arusaamine küllane ametiühingulise võitluse pidamiseks.

Töö vähesuse tõttu katsuvad ka meestöölised igaüks omale võimalikult palju tööd kokku kuhjata, sest tööaja määra kodutöölisel pole, tööpäev tööajal vältab 16 tunnini. Hiilitakse mööda ametiühingu ja ettevõtja vahel sõlmitud kollektiivlepingust, tööraamatuid ettevõtjate käest ei nõuta ja ametiühingul on seetõttu võimatu pidada kontrolli, kes on esimesena ettevõtjaga oma kokkuleppe teinud ning maksmapandud palgatarifi rikunud. Ükskord leitakse aga et töötasu on allakäinud.

Nagu tähelepanna, on need selgrootud inimesed ise ka kõige loimad ametiühingu liikmed ehk koguni vastased. Nende vastu võitlemine ei anna enne tagajärgi kuni ametiühing oma täit distsipliini pole suutnud maksta panna.

Ametiühingulise võitluse peakandjateks on ikka olnud parema töö kvalifikatsiooniga töölistel, kuid need moodustavad vähema arvu töölistest ja ei suuda ka üksi kollektiivlepinguid maksvusel hoida.

Ametiühingul on viimasel ajal ka puudus aktiivsetest tegelastest, kuna viimane 1931. a. streik kriisi tõttu täit võitu ei toonud on paljud käega lõõnud, sest on näha et võidukat streiki ilma rahvusvahelise streigiabita ligemal ajal võimalik läbiviia ei ole.

Teiseks sõdib väike kildkond jonnakalt rahvusvahelise ühinemise vastu.

Niikaua kuni enamik rätsepatöölisi oma ratsionaalsemat ametiühingulist võitlustaktikat tarvitusele ei kavatse võtta, vireleb ja kannatab ta oma passiivsuse pärast.

Tahame loota, et need mitte millegagi põhjendatud rahvusvahelise ühinemise takistajad ebatähtsate võtetega üksi jäetakse ja ametiühing võitlusvõimeliseks tehakse.

Kreenholmi tööliste elust vanasti.

Tööliste rahutused 1872. a.

III.

Tööliste elukorterite asutamisel pidas vabriku juhatus silmas kaht sihti: tööliste pidevamalt sidumine manufaktuuriga ja tööliste ekspluateerimine. Kuna manufaktuur, nagu varem tähendatud, asutati vähese rahvastiku-ga ümbrusse ja vabriku juhatus arvestas peamiselt juurevoolava elemendiga, siis tuligi töö-

listele üles ehitada elukorterid, mille üüritingimused olid õige rängad. Siinsamas avati aga ka trahter, mis andis manufaktuurile suuri tulusid.

Kreenholmi tööliste majad olid enamasti kasarmu-ehitised, kuid ei puudunud ka maju 2, 4 ja 8 perekonna jaoks. Vallaliste kasar-

mud olid kahekordsed, igal korral ühest maja otsast teise naride read. Õhku iga inimese kohta neis kasarmutes oli vähe. Öösel valitses väljakannatamatu läpastus. Naride praod kihased lutikatest, mööda laudu roomasid täid. Küljealuseks olid tööliste riided, vahel aga ka ölekotid. Iga ruumi pealt, kus asusid 20—30 inimest, vabrik võttis 6 rubla kuus üüri.

Perekondade kasarmud olid kaheksagused. Üheded leidsid üksikud 4-toalised ruumid kuue perekonna ja kahe „nurgaelaniku“ jaoks. Teistes läbistas pikk koridor maja ühest otsast teise, jagades hoone pooleks. Siin olid perekondadele üksiktoad, sissekäiguga koridorist. Nende tubade jaoks oli ka üks ühine köök erilises juureehitises, või jälle kolm ahju pliitidega igas koridoris. Üüri ta eest võeti 75 kop. kuni 1 rubla kuus. Talvekuudel tõusis üür 50 kop. võrra kütte arvel. Kõiki kasarmuid kokku oli 11, igaühes 40—90 tuba. Need kasarmud töid vabrikule puhast 10% aastas. Siin elavad töölisel pidid alistuma vabriku juhatuse poolt maksmapandud reshiiimile. Igas kasarmus elas keskmiselt 350 inimest, tubade keskmine suurus oli 7×4 arsinat. Mõnedes tubades elas kuni 5 täiskasvanut, peale selle veel lapsed. Kõige halvemini elasid Kasvatusemaja kasvandikud, kusjuures poisid polnud küllaldaselt eraldatud tütarlastest. Mustus ja ruumide ülekoormatus inimestega ületas igasugu piirid. 1872. a. koolera puhul korraldatud korterite ülevaatusel selgus, et ühes ja samas toas leidsid nii surnud, suremas haiged kui ka terved, kes sarnanesid enam liikuvatele varjudele, kui elavatele inimestele. Viie inimese jaoks määratud tubades oli 25—30 inimest.

Tööliste kurnamise vahendiks vabrikualitsuse käes oli ka tööliste toilitustamine. Vabrikualitsuse poolt ehitatud söögimajadest võisid töölisel saada toitu 4 rubla eest kuus. Need söögimajad osutusid tulutoovateks ettevõteteks, sest toiduainete odavusest hoolimata tolkorral anti lõunad õige viletsad. Heaks sissetulekuallikaks oli ka saun, kus mehed ja naised pesid üheskoos, makstes eritasu. Kurnamisvahendiks oli isegi kool, kus nõuti õppemaksu 20 kop. kuus. Sellest maksust ei vabastatud kedagi, ka neidki mitte, kelle lapsed ei saanud käia koolis.

Haigla üleväljapidamiseks võeti palgast maha 2%, kuid arstimine polnud kuigi rahuldav. Enamjagu haigusjuhtumeid kuulus kõhu- ja külmetushaiguste liiki. Selle põhjuseks oli liig lühike lõunavaheaeg ja vabrikust lahkuvate tööliste läbiotsimine kosepealsel sillal tuuletõmbuse, vihma või lume käes. Tänu sellele, oli haigete protsent suur, eriti levisid nakkushaigused. 1869. aastal haigestus soojatõppe 5000-st töölisest 2080, kellest suri 176 (8%), 1872. a. haigestus koolerasse 430 ja suri 189 (44%) töölist.

IV.

Tööliste niisugune olukord oli alalise nuri-na põhjuseks, kuid vali reshiiim ja tööliste eneste ebateadlikkus ei võimaldanud inimestel alata võitlust manufaktuuri vastu. Töölistel tuli oodata aega, mil mõni juhust pakub võimaluse oma nõudmiste esitamiseks. Muudatuste tõttu vabriku juhatuses vähehaaval lan-

ges vabriku ülemuse autoriteet, kuid ühtaegu kasvis üksikute inimeste omavoli trahvide määramisel. See kutsus esile püsiva rahulolematuse, uute tööliste juurevoolu tõttu suurenes käärimine. Kõneldi uuest korrast teistes sisevenemaalistes vabrikutes, õiglasemast kohust, uuendustest, mida siin aga keegi ei algatanud.

Alanud käärimist toetasid ja õhutasid kangrud, kes enam vaimliselt arenenud ja teataval määral enam kindlustatudki. Nende mõju teistele töölistele oli suur. Tekkinud rahu- tustes osutusidki kangrud tööliste juhtijateks.

Juulis 1872. a. Kreenholmi manufaktuuri asus süvandama kanaali kivist põhja, palgates 800 kivitöölist. Juuli lõpul puhkes Narvas ja ümbruskonnas koolera, nõudes palju ohvreid. Koolera leidis omale sobiva pesa Kreenholmi tööliste keskel, kes äärmiselt väljakurnatud ja elasid tervisevastastes tingimustes. Esimesena varisesid kokku kivitöölisel. Nende töötingimused olid eriti halvad. Laipade vedu iga päev piki Kreenholmi peatänavaid, vapustas seevõrd kivitöölisi, et nad otsustasid põgeneda töökohast. 2. augustil ilmusid neist 200 inimest Narva sandarmiohvitseri juure ja palusid luba sõita ära kodukohta. Kreenholmi juhatuse astus nende soovile vastu, kuid sellest hoolimata mehed lahkusid omavolliselt, jättes tööandja kätte passid ning saada oleva raha. Kivitööliste äraminek kajastus teistegi tööliste meeolelus.

14. augustil puhkesid kangrute rahutused. Nad kogunesid — umbes 500 inimest — kontori saali, valisid 10 volinikku, kelle kaudu esitasid vabriku juhatusele oma palve, nõudes nende soodustuste täitmist, mis neile lubatud lepingute sõlmimisel. Tutvunedes nõudmistega, manufaktuuri juhatuse teatas, et osa, vähemtähtsaid rahuldatakse, teine osa aga jäetakse tähelepanemata, nagu näit. tööpäeva lühendamise — lõunavaheaaja suurendamise arvel poole tunni võrra. Vastus kuulati rahulikult ära, kuid töölisel ei uskunud lubadusi, kuigi läksid rahulikult laiali, paludes üksnes kutsuda nädala lõpuks direktorid Peterburist kohale. Administratsioon lubas ka seda teha. Töölisel aga nõudsid kirjalikku kinnitust, et seda tehakse.

Kogu nädal möödus rahulikult. Töölisel käisid määratud kellaaegadel töö. Vaheajal aga koolera ei raugenud. 18. augustil pärast lõunat 12 kangrut teatasid vabriku juhatusele, et nad laupäeval ei asu tööle, kui direktorid ei tule kohale. Siiski töölisel ei jätnud laupäeval tööd seisma, kuigi direktor polnud sõitnud. Direktori asemel ilmusid ühapäeval, 20. augustil sandarmivalitsuse ülem ja vabriku juhatuse volinik, kes oli saanud kuulda, et töölisel järgmisel päeval kategooriliselt keelduvad asumast tööle. Esmaspäeval ilmus kohale ka Eestimaa kuberner; tema korraldusel tehti vabriku kontoris kogunenud töölistele ettepanek valida oma esindajateks — 40 kangrut ja 20 ketrajat. Lõpuks jõudsid kohale ka direktorid ja asusid arutama tööliste nõudmisi, mille tulemusena seati kokku akt.

Kuna see akt kujutab Kreenholmi tööliste olukorda ja administratsiooni suhtumist tööliste nõudmisse, siis toome sellest väljavõtte:

„Akt 1872. a. 21. augustil koostatud kuberner kindral-maiori vürst Shahovskoi-Glebov-Streshnevi, Peterburgi kubermangu sandarmivalitsuse ülema polkovnik Birimi ja Kreenholmi manufaktuuri voliniku Kolbe juuresolekul, kuna kangrute poolt valitud 40 töolist palusid järgmist:

- 1) Alata tööd hommikul kell 5½. (Härra Kolbe on sellega nõus).
- 2) Lõunavaheajaks lubada 1½ tundi. (Härra Kolbe on nõus 1¼-iga).
- 3) Et 50-arsinalise riidetüki eest maksetakse tööraha 40 kop. (Sellega pole hra Kolbe nõus, kuid edaspidi kooskõlastatakse tööhinnad Peterburgi vabrikute hindadega.)
- 4) Rikutud masinaosad arvestada nende tööliku hinna järgi, mitte aga vabriku juhatause heaksarvamise kohaselt. (Tööliste teadaanne võetud teatavaks, ja direktor asub ühes vanematega koostama taksi tabelit seks, et see küsimus lahendataks 1. oktoobriks).
- 5) Vähesse väljatöötamise eest mitte trahvida, vaid anda lõpparve või paigutada ümber masina juurest. (Härra Kolbe on sellega nõus tingimusel, et igal tööpäeval töötataks välja vähemalt 45 arsinat).
- 6) Et antakse luba ajutiselt lahkuda töölt kas haiguse või hädavajaliku asja korraldamise puhul. (Härra Kolbe on sellega nõus).
- 7) Kõrvaldada haiglast velsker Palkin. (Härra Kolbe pole nõus, kuid soovib esitada kaebus vastavasse asutisse).
- 8) Vanem Peeter Säck kõrvaldada ja edaspidi lubada vabriku seltsil valida vanemat. (Nõus sellega, et selts valiks ja esitaks kinnitamiseks 3 vanema kandidaati).
- 9) Laste eest, kes koolis ei käi, raha mitte võtta. (Seda ei saa täita).
- 10) Mitte sissenõuda vabriku sisekorra määruste § 10 ettenähtud 2% maksu haigla ja kiriku heaks, sest viimast pole aastate viisil üldse olemas. (Härra Kolbe on sellega nõus).

Tööliste peanõudmist trahvide reguleerimise ja meistrite omavoli lõpetamise üle ei võe-

tud arutamiselegi. Tehti vaid väikesed järelandmised, kuid tähtsamad asjad jäid rahuldamata ning tööliste olukord vabrikus ei muutunud pea sugugi. Ometi oli see „akt“ teatavaks moraalseks toetuspunktiks töölistele, kes nägid, et manufaktuur pole siiski seks äravõitmatuks kindluseks, milliseks nad teda pidasid. Töölised esinesid vaikselt, pretensioone ei esitanud, vaid avaldasid kubernerile ja vabriku volinikule tänu nende osavõtlikkuse eest. Kord seati jalule. Kuid vabriku juhatus, tehes alul järelandmisi, katsus hiljem võtta jälle kõik tagasi. Peeter Säck, kelle kõrvaldasim nõudsid töölised, jäi oma kohale ja hakkas igal sammul norima töolistega.

9. septembril levis kuuludus, et kaks töolist Bruns ja Pikamägi Kreenholmi politseijaoskonna ülema heakskiitmisel on koostanud palvekirja soodustuste kaotamiseks ning kutsunud oma valikul mitmeid töölisi trahteri, lubades kostitada viinaga palvekirjale allkirjutajaid. Kohe kujunes 15-meheline salk, kes sammus trahteri ja nõudis paberi väljaandmist. Bruns ja Pikamägi põgenesid.

10. septembril ilmusid kuus töolist Narva sandarmiohvitseri juure teadaandega, et nad tahavad sõita kubeneri juure ja paluda teda juurelda Bruns ja Pikamäe asja. Sandarmiohvitser saatis nad „hakenrichter“ juure. Viimane ilmus manufaktuuri kutsel vabrikusse, korraldas juurdlust ning mõistis neli töolist „omavoli“ ja „määratsemise“ eest seitsmeks päevaks aresti. Edasi hakkas kohtunik otsima „mässavaid“ töölisi. See täitis tööliste kannatuse karika. 200 kangrut, jättes töö seisma, tungisid kontorisse ja nõudsid vangistatute vabastamist.

Saadest eitava vastuse, kangrud teatasid, et nad ei lase enam kedagi tööle, ja kell ½1 päeval suur salk kangruid sulges kitsa silla, mis viib vabrikusse, ja ähvardasid nuiadega neid, kes tahtsid minna tööle. Kõik katsed veenda kangruid sillalt lahkuma, jäid asjatuks. Osa töölisi hakkas kogunema valitseja korteri ette, teine osa läks Narva vabastama seltsimehi. „Hakenrichter“ püüdis jätkata tööliste vangistamisi, kuid sai mitu head hoopki kividega.

Palgatööline!

Ära osta „Päevalehte“! Ära kuuluta „Päevalehes“!
Ära tarvita „Päevalehe“ väljaandja Tallinna Eesti Kirjastusühisuse tooteid ja ära osta midagi tema kauplustest.

**Mitte ühtki palgatöölise senti
„Päevalehe“ toetamiseks.**

„Päevaleht“ on suurtöösturite ja pankurite leht.
„Päevaleht“ võitleb tööliste huvide vastu.

Töölised kogunesid lõpuks väljale, kus tõmbasid üles lipu. Siia koondus kuni 1000 inimest. Võttes kaasa kivid, hulk piiras vabrikualtseja maja, murdis sisse ukse ja vabastas vangistatud. Samal ajal jõudis kohale sõjavägi, kes üheainsa rünnakuga, ilma relvu tarvitatamata ajas hulga laiali. Teisel päeval, 12. septembril, rahutused jätkusid. Töölised pildusid patrulle kividega ning keeldusid tööle asumast.

Kuberner nõudis 220-mehelisele sõjaväe salgale juure abijõude Jambugist. Rahutused vaibusid. Vabrik suleti viieks päevaks, et selgitada sündmusi.

Eriline valitsuse komisjon, mis koosnes maior Andrianovist, professor Labsinist ja Habersalist, jõudis selgusele töölise olukorra parandamise vajaduses ning soovitas panna maksuma siingi mujal juba teostatud töökaitse korraldused.

Märkmeid Soomest.

Tampere — Soome Manchester.

Joh. Mikhelson.

Tamperet nimetatakse õigusega soome Manchesteriks, sest siia on koondunud suuremad tekstiiltööstuslikud käitised, naha-, kumikalosside- ja veduritetehased. Loomulikult pole kriisi tõttu Tamperegi tööstus jäänud kannatamata, kuid sellele vaatamata on selles 60.000 elanikuga linnas üle 10.000 suurtööstustöölise praegu, mis annab linnale proletaarse ilme.

Kes Tamperet kujutab ette suitsunud ja räpase tööstuslinnana, see eksib, sest eelarvamisele vastuoksa leiab matkaja korraliku, uueaegse malelaualiselt planeeritud puhta linna kaunite järvede ja metsade vahelt. Kõik tehased asuvad pea eranditult linna serval ja paarkümmend võimsat kõrgustesse tõusvat tehaste korstnat ei mata linna sugugi nii suitsusse, kui Tallinnas Balti jaam. Vanemaid hooneid silm palju ei näe ja omaaegsed tekstiiltöölise kurikuulsalt võimatute oludega karsmud on kadunud ja viimased neist tulevad lammutamisele.

Tolle proletaarse rahvaga linna organiseeritud tööliskond on püstitanud põhjamaale kaunima ja võimsama tööliikumise monumendi — töölistmaja. Kui Helsingi Svikuskatu töölistmaja rahab meid oma suursugususega, graniidi, soome marmori ja suurusega, siis ei taha Tampere töölistmaja sest põrmugi jääda oma dimensioonidelt maha, vaid isegi ületab esimese. Työväentalo on linnas suurim hoone — 8-kordne pilvelõhkuja tarbekohaselt ehitatud ruumidega. Majaga tutvumine võtab aega ja väsitab jalgugi, vaatamata sellele, et lift kergendab liikumist majakordade vahel.

Töölistmajas asub põhjamaade parem kontsertsaal 540 istmega, kus antakse kõik tähtsamad kontserdid Tampere. Endise viie laulukoori asemel on nüüd 3: 1 sega- ja 1 naiskoor. Linnavalitsus tasub koorijuhil palga.

Samas hoones töötab suure eduga ka töölisteater (saalis 589 istet) Kosti Ela juhatusel, kes on parim soome Hamlette, elukutselt endine kingsepp.

Sellele vastuseks teatas manufaktuuri juhatus, et ta sulgeb vabriku, juhtides tähelepanu määrustele, mis trükitud töölise raamatutes ja mis annavad manufaktuurile kohtu-politseiõigused. Kuid nende määruste läbivaatamisel selgus, et need pole kellegi poolt kinnitatud, trükitud ilma tšensori läbivaatamata, ja peaasi — on vastolus seadusega.

Keerulise ja kestva kirjavahetuse tulemusena Kreenholmi vabriku-politseiuline määrus tühistati, töölise tsiviilasjad allusid nüüd Vajvara kohtule; osaliselt parandati ka töölise olukorda.

*

Millise vastukaja Kreenholmi 1872. aasta sündmused leidsid tolleaegses eesti ajakirjanduses ja milliseid raskeid karistusi määrati streikijatele, selle juure tuleme järgmises numbris.

Suurimaks saaliks on aga söögimaja või restoraani saal, mis mahutab vabalt 800 inimest laudadesse. Üle saali käib 8 rida laudu, igas reas 25 lauda 4 istmega. Õhtuti on ravitola (restoraan-kohvik) inimesi täis. Äri- ja kontoritienijate organiseerimiskoosolekult, kus 500 inimese ümber oli, õhtul kohvi jooma minnes tuli otsida kaua, enne kui sai istet, sest kõik laud olid kinni — publikuks aga tavalised soome tööstustöölised, kes tulnud sööma või õhtul kohvi jooma, vestlema seltsimeestega poliitiliste päevasündmuste üle, lugema lehte jne. Millal meie tööline seks otstarbeks läheb avalikku kohta?? Ja see suur saalitäis töölisperet polnud koos mitte puhkepäeval, vaid kõige tavalisemal nädala tööpäeva õhtul.

Majas on üldse üle saja eriruumi. Peal eelnimetatud suuremate saalide on rida vähemaid 100—200 inimese mahutusega saale tähestikulises järjekorras, kus peetakse vähemaid koosolekuid. Peale selle on klubi, piljardi toad, mis annavad aastas 173.000 Smk. bruttotulu. Orkestritel, kooridel, partei karskusühingutel, lasteosakondadel, ametiühingutel ja parteilistel organisatsioonidel on avarad ruumid. Teaatril ja ravintolal on kumbagil oma orkestrid. Töölisteater on paremaid soome teatreid ning selle teenistuses on 24 palgatud jõudu, kelledel on 30 asjaarmastajat „abiks“. Teater saab valitsuselt 120.000 Smk. ja linnavalitsuselt 100.000 Smk. aastas toetust.

Työväentalo ülemistel kordadel on rohkesti tube, mis praegu organisatsioonide poolt kasutamata ja neid üüritakse välja 325 Smk. üksikkorteri eest kuus keskkütte ja valgustusega ja säärase korterite kasutajaid leidub rohkesti.

Maja kuulub parteile. Töölisorganisatsioonid maksavad 20 penni liikmelt nädalas. s. o. 80 penni kuus üüri.

Linnavolikogus on sotsiaaldemokraatidel enamus — 41 esindajast 27 sotsialisti, kuid

linnavalitsust ei saada kujundada soome omavalitsuse seaduse tõttu puhttöölisesindajaist, kuid sotsialistidel on suur mõju kogu linna sotsiaalpoliitikas. Linnapeaks on tuntud Hakkila.

Työväentalos on eriravintalo (söögisaal), kus linnavalitsus jagab maksuta lõunaid 800 inimesele iga päev, peamiselt töötuile. Üldse on „ravintalo“ teenistuses 60 inimest. Kõikides valitseb puhtus ja kord. Keetmine sünnib auruga 60-liitrilistes kateldes. Nõude pesemine sünnib „ratsionaliseeritult“.

Sügisel oli Tampere 1928 töötut, nüüd on see arv muidugi palju suurem. Linnavalitsus püüab töötute olukorra parandamiseks teha mis võimalik. Sügisesteks ühiskondlikkudeks töödeks oli nähtud ette 2.600.000 Smk. 640.000 Smk. oli määratud aasta lõpuni töötute toidustamiseks ja üüriks. Peale selle korraldatakse töötutele õpinguid ja kursusi ehitustööliste, puu- ja potiseppadele, betoontöölisele jne.

Valitsuse töökavas oli lennujaama ehitamine; linnavalitsus ehitas suurt uut elektrijaama ja silda, peale selle oli nähtud ette suuremaid tänavehituse töid. Sügisene ajutine programm oleks võimaldanud tööd 630 mehele 2—4 kuuks. Üldiselt tundub soome hädaabitööde korraldamine ses suhtes meist erinevana, et võetakse ette suuremaid ehitisi, ümberkorraldusi, planeerimisi jne.; näiteks 3 suuremat tööd sadamas, sest Tampere kuulub soome pikkade siseveeteede süsteemi ja talve-spordi tsentrumi ehitamine eriti suusatamiseks.

Naised, kes töötavad, paigutatakse ömblustöödele, 7 kuuks ja tööd müüakse tavalises korras, et saada sissetulekut uute ömblustööde korraldamiseks.

Tööpalgad on mitmesugused: keskmiselt 5 Smk. tunnis, tekstiiltööstuses saadakse 60 Smk. nädalas, 3—4 päeva tööl olles. Linnatöös saab autojuht 77,5 Smk. tunnis, lihttööline 5,75 Smk., müüriisep 9 Smk., potisepp 10 Smk. ja lukusepp 12 Smk. tunnis. Naistele makstakse tänava pühkimise ja puistiku puhastamise eest 4—5 Smk. tunnis.

Linnavolikogu koosolekul, samuti eduskunna istungi algul hüütakse kõikide volinikude nimed kõva häälega välja, millele koosolekul olidajad peavad vastama. Asjade arutamisel puhenjohtaja, s. o. juhataja haamerdab agaralt. Arutati parajasti elektrimaksu alandamise küsimust, sest linn ehitab uue 2.400.000 Smk. maksma mineva elektrijaama. Hääletamisel ei tarvitata kätetõstmist, vaid terve volikogu hüüab korruga ja — ei. Juhataja otsustab kõrva järele, kumb kõlas tugevamini, kas ja või ei ning konstateerib sellejärele ettepaneku vastuvõtmist. Meile näib säärane hääletusviis äärmiselt pentsikuna, kuna oleme harjunud kätetõstmisega.

Nagu eelpool nimetatud, on tööstustöölisi 10.000, kuna sotsiaaldemokraatlikku parteisse kuulub 1100 liiget. Töölise tugevama organiseerumise tõttu määrati ka 1932 a. 8.935.543 Smk. tööjõuetutele ja lastehooldamiseks 4.152.292 Smk. Tampere lastehoolekanne on

eeskujulikumaid, millega oli võimalus tutvuda lastehoolduse juhataja Alpo Lumme lahkkel vastutulekul, kes korraldas sõidu Tampere lastekodudes ja sõimedesse. Need on eeskujulikumaid Soomes. Linnal on 3 lastekodu, 3 lasteaeda ja 3 lastesõime. Lastekodud jätsid oma kauni asukoha, piinliku sisemise puhtuse ja korraga hea mulje. Toad olid sisustatud praktiliselt, kuid koduselt. Püütakse hoida, et ühes toas ei oleks üle 6—8 lapse, milline asjaolu teeb lastekodu tõesti koduks selle sõna tõsisel mõttes, kus kaob kasarmu õhkkond. Lastekodudes 174 last.

Lastesõimedesse tuuakse 0—2-aastasi ja vanemaid lapsi, kus neid vannitatakse, riietatakse ümber puhtasse sängikettesse, 3 korda antakse süüa ja töölismad maksavad 1 Smk. päevas. 3 sõimes on 207 last. Ei suudeta kõiki mahutada ära. Samas kasvavate töölismudilaste uue lastesõime kõrval on sammas langenud rootsi valgekaartlaste mälestuseks. Seal olevat löödud terve rootsi brigaad mättasse. Üldse olid Tampere ümbruses verisemad lahingud kogu kodusõja kestel ja kui Tampere vastupanu murti, murdus kogu punane rinne.

Palhanieme raskesti kasvatatavate laste kodus leidub ruumi kuni 40 lapsele, kus nad saavad täieliku rahvakooli hariduse ja õpetatakse töötama. Linnal on oma lastehaigla 27 voodiga ja emade nõuandepunkt. Erakodudesse püütakse paigutada lapsi ja nende järele korraldada hooldust ning järelevalvet. Lasteaedades on 316 last. Lastele korraldatakse suvel mängumurud — arvult 9, kus 1163 mudilast mängisid. Kõikides kodudes, sõimedes, suvekodudes jne. oli 5.615 last, neist maakodudes 300 ümber. 817 last oli aedades, kus 10-aastastele anti harimiseks 20 m² ja 16—17-a. 100 m². Aiatöö pakub lõbu vastavate lõpupidudega ja võistlustega.

Linna raamatukogu hoolitseb ka töölishariduse eest. Raamatukogus on 64.446 köidet. 1000 köidet laenatakse keskmiselt päevas. Raamatuid toimetatakse 3 majakorra vahel väikese sellekohase elektriliftiga. Raamatute lugemiseks on oma lugemissaalid noortele ja lastele, siis üldine ja teaduslike raamatute lugemissaal. Ajalehtede lugemiseks on mitu lugemisaala. Lastele korraldatakse lugemise ja jutustustunde ja raamatukogu juures töötas mitu aastat juba 2 õpingi. Töölisharidusetöö korralduse ala leidub Soomes mõndagi eesmärki meile.

Seltsimeeste juhatusel lühikest tutvumist linnaga lõpetades ronisime liftil Pyyningi vaateorni, kus terve Tampere paistab kui peopesal. Linn asub järvede vahel ja ilusas Pühajärves asub Viikingsaari, mis kuulub tööliste ja sinna korraldatakse alaliselt suvel väljasõite.

Sotsiaaldemokraatlikul parteil on omal 2 laeva ühenduse pidamiseks saartega. Ajakirjandusest ilmub Tampere 6 korda nädalas „Suomen Sosialidemokratti“ järele suurem soome sotsialistlik leht „Kansanlehti“, mille toimetuse liikmed eriti sms Hüsivaaraga eesotsas, andsid vastutulelikult kõigekülgselt informatsiooni.

Võitlus õli ümber Persias.

Hiljuti võisime ajalehtedes lugeda tõsisest konfliktist Inglise ja Persia vahel, mis ähvardas isegi sõjalisi kokkupõrkeid esile tuua. See tõttu ei ole huvitusetu peatada neil põhjusil, mis tingisid selle konflikti.

Iiglise huvid Persias on eestkätt esitatud suurkapalistide näol, kellel on kontsessiooni alusel kasutada antud Persia suurim rahvuslik rikkus — õli. Õli tagavarad Persias loetakse ilma suurimateks, ja seetõttu ei ole imekspanna kui Inglise suurkapital mitmesuguste kombinatsioonidega ruttas selle kasutamist enda kätte kiskuma, taotles sealjuures nii teenimise kui ka üldse strateegilisi sihte. Loodud Inglis-Persia õlisündikaat viimastel aastatel tõstis õlitoodangu aastas 35.000 barellile, tõustes seega neljandale kohale õlitootvatest kontsernidest ja müüs õli ligiläide 60 miljoni naelsterlingi eest (umbes 75 miljardi Eesti senti). Kontsessiooni lepingu järele oli ta kombineeritud ainult väikese maksu riigile — 16% puhtast tulust. Seega sai Persia sellest määratud summast ainult neli ja pool miljardi senti välisvaluuta näol tagasi, kuna suurem osa jäi kõik sündikaadi arvele Londoni.

Kuidas oli sarnane mahhinatsiooni võimalik? Persia oli aastat 25 tagasi täiesti kaitseta maa. Omades suure maaala, umbes 1.600.000 klm., mis asustatud 10—12 miljonilise rahvastikuga, oli ta paras suutäis kahele imperialistlikule riigile — Inglismaale ja tsaari Venemaale, kes jagasid vennalikult kapitali huvipiirkonna nimetatud maal. Inglise tegutses lõunas ja Vene põhjas. Juba sel ajal hakkas Vene 1905. a. revolutsiooni mõjul arenema Persias kihutustöö väliskapitali vastu, mis arenes n. n. Hilani maakonna revolutsiooniks. (1906—1909. a.). Revolutsioonäärid aga löid kartma, et vaene ja kurnatud talupojaskond hakkab nõudma maareformi ja mängisid oma võidu tagurlistele feodaal-härradele kätte. 1909. a. kukutasid feodaal-maaomanikud shahi (Persia isevalitseja) ja purustasid ühtlasi ka Hilani revolutsiooni. 1911. a. Vene ühes Inglismaaga pani toime teise riigipöörde ja tõi maale endise status quo. Kuid veelgi mängisid Persia natsionalistid mõlemile riigile wemibu, ühinedes ilmasõjas Saksa-Türgi blokiga. Persia õli Inglise suureks meelevahaks läks Saksa-Türgi Vahemere laevastiku kütteks. Ilmasõja lõppedes langes Vene kapitali võitluses välja, kuna Nõukogude liit loobus kõigest oma eesõigustest Persia kohta, jättes selle kätte hulga varandusi, mis oli Persiasse Venemaalt varem sisseveetud. Jäi järele ainult Inglismaa. See aitas toimepanna Risa-khanil, praegusel Persia shahil ja endisel polkovnikul, uue riigipöörde. Sest ajast saadik valitseb Persias Risa-khan, toetades suur-maaomanikkudele. Tänuühiks läksid õliväljad soodsal alusel Inglisele, ühtlasi sai Inglismaa luba asutada Shahinshahi pangas, mis ajades Inglis-Persia õlisündikaadi asju, oli pikemat aega ka riigi rahapangaks. Nii oli Inglise hegemoonia täielikult kindlustatud. Persia muutus Inglise väljaveo turuks ja rahapumpamise allikaks. Suur-maaomanikud võisid omalt poolt takistamata

pumbata maaharijaid, kontsentreerides kauba müügi ja laenu andmise enda kätte, nii et talupoeg oli täielikult seotud tema külge.

Immakriis tabas aga ka Persiat. Tööstus Persias, väljaarvatud vaipade tööstus ei ole veel jalgu alla saanud, kuna riigi majandusplaanis ei olnud ettenähtudki tema arendamine. Inglismaa huvides ei olnud tööstuse arendamine kasulik.

Kogu tähelepanu on juhitud toorainete valmistamisele, mis on määratud ekspordiks. Kriis viib aga toorainete hinnad alla ja paiskab selle valmistajaid, talupoegi, veel suuremasse viletsusse. See tekitab käärimisi, mida senini muretult elanud suur-maaomanikud ja kodanlus on sunnitud tähelepanema. Väljaveo vähenemisega valuuta tagavarad kuivasid kokku ja Risa-khani valitsus on sunnitud mitmesugused kitsendused ette võtma. Kõigepealt asutakse rahvusliku keskpanga loomisele, kuna inglise kapitalistide pank on mitmel korral juba tõendus annud, et tal on huvid ainult Inglis-Persia sündikaadi tarvis. Nimetatud pank mitmel korral tegi mahhinatsioon riigi raha kurssi tõstmiseks sündikaadi maksude tähtpäevaks, mistõttu Persia valitus sai suuri kahjusi. Kui tõi summade ülevõtmise tähtpäev rahvusliku panka siis tehti veel viimane shniff-langetati kraani (Persia rahaüksus). Persia valitus hoidis oma raha nimetatud pangas naelsterlingites. Siis maksis 1 \$ = 45 kraani, nüüd vastavalt raha langusele 90. Seega shniff 100%, ja kuna tegemist miljonite naelsterlingitega, siis Londoni pangahärrade teenistus oli suur. Aga valitus pidi selle pilli allaneelama ja veel tehes head nägu, andma selle eest, et pank loobus emissiooni õigustest, veel 200.000 naelsterlingit lisaks.

Persia suurimaks välisvaluuta neelajaks osutus aga Trans-persia raudtee ehitamine, missugune töö anti saksa ja ameerika firmadele. Tee ühendaks Kaspia merd Persia lahega ja majandusliselt on tema suure tähtsusega rahvale. Kuid tema ehitamine läheb maksma 43 miljoni naelsterlingit ja valitsusel ei olnud valuutat välisfirmadele tasumiseks. Töö jäi toppama, tee poolele, aga selle alla olid maetud suured välisvaluuta tagavarad. Ja nii seisis Persia suurima rahvusliku õnnetuse lävel. Viidi kiires korras (1931. a.) valuutaliiklemist korraldavad määrused läbi, kuid kõik see ei aidanud midagi. Riigi kaubabilans oli juba pikemat aega passiivne. (Huvitusetu ei ole siin jälgida Inglise sündikaadi tegevust: Toll arvestab väljaveduse ka sündikaadi õli, mis teeb umbes 45% kogu väljaveos, tegelikult aga ei tohiks see seal figureerida, kuna see ei ole rahvamajandusest, s. t. et õlist saadav tulu ei tule Persiasse tagasi, vaid jääb Inglismaale. Inglismaale on aga tähtis, et õli figureeriks väljaveos, sest kontingendite alusel loodud kaubaleping, võimaldab talle selle õli arvel Persiasse omi kaupu sissevedada. Sarnase mahhinatsiooniga paistab Persia kaubabilans aktiivne, kuid välisvaluutat ei ole!)

Peab märkima veel järjest tõusvat Nõukogude Liidu mõju Persia kaubavahetusele, mis

ulatas juba ligidale 90% esimese järgu tarbeainete väljaveos SSSR-i. Kaubavahetus sünnib nettokaubalepingu alusel ja on mõlemile poole soodus. Seega on leib talupojaskond peaaegu liikult SSSR-i tarvitamiseks, tehes teda täielikult ärarippuvaks Venest. Suurkodanlus ja Inglismaa püüavad küll Vene mõju vähendada ja Inglismaa algas juba suure trans-araabia raudtee ehitamist, et piirata Vene transiidi tähtsust Baku-Batumi liinil, sest selle kaudu kaupade saatmine tuli Persiale majandusliselt kasulik. Uue trans-araabia raudteega, mis ühendaks

Haifat läbi Bagdadi Persiaga, võiks aga hoopis anda Vene transiitweole.

Omas suures hädas ja kasvava viletsuse survele on Persia kodanluse silmad juhitud kõigi inglissõbralikkusele vaatamata Inglis-Persia õilsündikaadile, kes lõikab häbematud kasud riigi arvel. Ja sellest ajast algab võitlus Inglise suurkapitali ja Persia valitsuse vahel, olles aluseks olemasolevatele ja edaspidistele konfliktidele. Majandus ei küsi sõbralikkusest, vaid teeb ka kõige paremad käskäestöötajad vaenlasteks, kui esile tuleb elualalhoidmise nõue.

A. O—ch.

Töölisvanemate valimised Saksamaal.

Saksamaal on 1920. a. saadik maksev töölisnõukogude seadus, mis võeti aluseks meie Tööstusliikude käitiste tööliskonna asutiste seaduse koostamisel. Saksamaal on valitsenud töölisnõukogude ja vabaametiühingute vahel tihe koostöö ja rõhuv enamus töölisnõukogude liikmetest kuulub vabaametiühingutesse. 1930. ja 1931. a. valiti töölisnõukogude liikmeteks 87—89% vabaametiühinglasi, kommuniste 1,5—3,5% ja hitlerlased jäid üsna kuivale.

1932. a. presidendi dekreediga pikendati 1931. a. valitud töölisnõukogude volitusi ühe aasta peale edasi, et ära hoida valimistega ühenduses olevat teravat agitatsiooni. Nüüd tulevad valimised käesoleva aasta kevadel —

märtsi ja aprilli kuul. Valimiseeltööd on juba täie hooga käimas.

Saksa Ametiühingute Liidu korraldusel peeti ära 22. jaan. Berliinis ülemaaline töölisnõukogude konverents, millest võtsid osa need töölisnõukogude liikmed, kes en Saksa Ametiühingute Keskliitu kuuluvate organisatsioonide liikmed.

Konverentsil kõnelesid Saksa Ametiühingute keskliidu tegelased töölisnõukogude ja ametiühingute koostööst ja majanduspoliitilisest olukorrast. Võeti vastu resolutsioon, milles pööratakse töölisnõukogude valimisteks kogu saksa tööliskonna poole ja kutsutakse kõiki töölisi astuma ametiühingute liikmeteks.

Välismaine ametiühinguline ringvaade.

EHITUSTÖÖLISTE OLUKORD VÄLISMAIL.

Rahvusvaheline Ehitustöölise Liit, mis asub Berliinis on avaldanud ülevaate 20 riigi ehitustöölise tööaja ja palgaolude kohta.

1932. a. 1. juunil olid Daanis, Hollandis, Rootsis, Schveitsis ja Hispaanias palgad 1931. aasta kõrgusel. Daanis, Rootsis ja Hispaanias on palgad praegugi veel kärpimata. Schveitsis tuli ehitustöölise ametiühingutes palku strikidega kaitsta. Hollandis viidi 1. oktoobrist töötasu alandamine läbi riigivõimu kaasabil.

Belgias, Daanis, Saksamaal, Soomes, Inglismaal, Hollandis, Meemelis, Austrias, Rootsis, Schveitsis, Hispaanias, Lõuna-Aafrikas ja Tschehhis on ehitustöölise töönädala pikuseks 48 tundi ja vähem.

Enam kui 48 tundi nädalas töötavad ehitustöölised Prantsusmaal, Lõuna-Slaavias, Rumeenias, Schveitsis ja Ungaris.

Nagu sellest nähtub on nendes riikides, kus ehitustöölise ametiühingud on tugevad tööpalk kõrgem ja tööaeg lühem. Kuna nendes maades, kus ehitustöölised on organiseerimata või ametiühingud on nõrgad, seal on tööpäev küll pikk, kuid palk on siiski väike.

ROOTSI SOTS. DEM. PARTEI JA AMETIÜHINGUD.

Rootsi ametiühinguline nädal-ajakiri „Fackföreningsrörelsen“ avaldab andmeid Rootsi Sotsiaaldemokraatliku Partei ja Ametiühingute Keskliidu suhteist.

Ametiühinguil on liikmeid üle 650.000, parteil ligi 300.000, seega on ametiühinglasi üle kahe korra rohkem kui parteilasi. Kohapealsete ühingute arv on vastavalt 5040 ja 1706. Nimetatud 5040-sx ametiühingust olid 1403, ehk 27,8% liitunud ka sots.-dem. partei kohapealsete, ühingutega. Parteiga otsekohe liitunud ametiühinguil oli 168.347 liiget, seega siis 30% kogu ametiühinglasist. Ainult mõningais liitudes olid enam kui pooled liikmeid kollektiivselt parteiga liitunud. Nii näiteks raamatukõitjate liidus 53%, õllefabrikutöölise liidus 74,4%, potisseppade liidus 85,8%, omavalitsustöölise liidus 77%, litograafide liidus 73%, tubakatöölise liidus 71%, tünderseppade liidus 61%. Suuremas hulgas ametiühinguis on 30—40% kohalikke ühinguid kollektiivselt parteiga liitunud.

Sisemaine ametiühinguline ringvaade.

E. T. KESKLIIDU NÕUKOGU KOOSOLEK.

E. T. Keskliidu nõukogu koosolek peetakse 22. aprillil s. a. kell 7 õhtul keskliidu ruumides järgmise päevakorraga:

- 1) Koosoleku rakendus.
- 2) Keskliidu tegevuse ülevaade.
- 3) 1932. a. rahaline aruanne.
- 4) 1933. a. eelarve.

- 5) „Tööluste Hääle“ küsimus.
- 6) Tööluste Ühispanga liikmeks astumise küsimus.
- 7) Algatatud küsimused.

Nõukogu koosolek on kongressi eelpäeval. Seega on organisatsioonidel nõukogu koosolekust osavõit kergem, sest kongressi saadikud võivad olla ühtlasi nõukogu koosoleku saadikuteks.

TÖÖLISVANEMAD LEVITAGE OMA AJAKIRJA.

Käesoleval aastal ilmub „Tööluste Hääl“ Eestimaa Töölisühingute Kesklüüdi ja töölisnõukogude ühise häälekandjana. Seepärast on töölisvanemate ülesandeks levitada oma häälekandjat töökohtades. Mida rohkem töölisi loeb „Tööluste Häält“, seda edukam on töölisvanemate tegevus, sest töölised on teadlikud töölisvanemate tegevusest ja ülesannetest.

Töölisvanematel tuleb „Tööluste Hääle“ levitamiseks teha järgmist:

1. Võtta vastu käitise töölislitellimisi. Tellimise vastuvõtmise raamatud saab Eestimaa Töölisühingute Kesklüüdist.

2. Korraldada käitistes „Tööluste Hääle“ üksiknumbrite müüki.

3. Saata „Tööluste Hääle“ kaastööd töölise olukorrast, nõudmistest ja töölisvanemate tegevusest.

4. Käitiste töölise üldkoosolekutel propageerida „Tööluste Hääle“ tellimist.

EESTI TÖÖLISTE HARIDUSLIIDU KURSUSED TALLINNAS.

Eesti Tööliste Haridusliidu korraldusel algasid Tallinnas pikemaajalised kursused, mis mõeldud peamiselt töölisliikumise tegelastele, ametiühinglaste ja töölisvanemate jaoks. Loengud peetakse „Tööliskodus“ igal teisipäeval kella 7—9 õhtul. Ühel õhtul on kaks loengut. Käesoleva semestri kavas on peale A. Rei (Sotsialismi ajalugu) ja E. Joonase (Ametiühinguline liikumine) loengute lõppemist A. Oinas „Politiiline majandus“ ja J. Klesmenti „Töökaitse seadused“.

AKTSIOON-TOIMKONNA TEGEVUS.

Eestimaa Töölisühingute Kesklüüdi juures asuv palgateenijate kutseorganisatsioonide aktsioon-toimkond pidas 3. veebr. oma koosoleku. Otsustati välja anda lendleht „Päevalehe“ boikotti süvendamiseks, sest „Päevaleht“ on jätkanud võitlust palgateenijate ja nende kutseorganisatsioonide vastu.

Tallinna väikekorterite üüride alandamist on aktsioon-toimkond nõudnud pikemat aega, kuid hindade komisari tegevus ei ole annud tulemust. Seepärast peetakse Tallinnas 26. veebruaril kell 10 hommikul kino „Olympia“ ruumides suur avalik koosolek üürihindade alandamise nõudmiseks. Koosolekul kõnelevad aktsioon-toimkonna tegelased: 1) korteriüüride alandamisest, 2) elutarvete hindade kahandamisest palkadele ja 3) palgavõitlustest.

Ü. E. MEREMEESTE LIIDU PEAKOOSOLEK.

12. veebr. peeti E. Meremeeste Liidu aasta-peakoosolekut, millest võttis osa üle 200 liikme, koosolekut juhatas A. Gustavson;

protokollisid J. Persman ja Koff. E. Töölisühingute kesklüüdi esindajana võttis koosolekust osa kesklüüdi sekretär L. Metslang.

Tegevuse aruande, mis toodud täielikumalt teisel, kandis ette liidu sekretär A. Tiitus. Aruanded kinnitati.

Liidu juhatusse valiti: Rosenfeldt, A. Tiitus, Niit, Tõru ja Suld.

Peale selle valiti esindajad kesklüüdi 4. kongressile ja esindajad „Meremeestekodusse“.

KULLASEPAD LÖID PEALETUNGI TAGASI. Palgavähendus jäi ära.

Tallinna kullaseppade tööandjad on armastanud töölise palku lüüa alla järkjärgult, nii et see ei ärata korraga üldist tähelepanu.

Käesoleva aasta jaanuaris alustas töölise palkadele rünnakut G. Nõmmani töökoda, kus taheti palku vähendada kuni 20%. Palgavähendus oleks tabanud 18 töölise. Tallinna kullasepatöölise ühing kutsus kokku töölise koosoleku, kus olukorda arutades, otsustati üksmeelselt alandatud palkadega mitte tööle hakata. Streigi puhkemise puhul otsustasid teised töötavad seltsimehed anda rahalist toetust, juhul kui streik on kestnud 2 nädalat ja streikijad on töota.

Töölise ühist väljaastumist kartes jäeti palgad endiseks ja konflikt piirdus vaid lähirääkimistega.

Nõmmani töökoja töölise võit ses „positsiooni sõjas“ on ka kõikide Tallinna kullasepatöölise võit, sest Nõmmani palga alandusele oleks järgnenud palgaalandus kahtlemata ka teistes Tallinna kullasepa töökodades.

RAUDTEE TÖÖLISVANEMATE KONVERENTS.

Raudtee linivõistkondade kutseühingu korraldusel peeti 5. veebruaril raudtee linijaoskondade töölisvanemate ülemaalist konverentsi, millest võtsid osa kõik valitud 21 töölisvanemat. Peale selle võibus konverentsil rida kutseühingute tegelasi. Refereerisid van. tööinspektor J. Põllupüü „Töölisvanemad ja tööinspeksioon“ ja E. T. Kesklüüdi sekretär L. Metslang „Töölisvanemate ja kutseühingute koostöö“ Peale selle kanti ette töölisvanemate aruanded.

TRAMMITEENIJATE LISATASU JÄI KÄRPIMATA.

Tallinna linnavalitsuse poolt taheti 16. jaanuarist kärpida Tallinna trammiteenijate puhkepäevade lisatasu, mille tõttu trammiteenijate palk oleks vähenenud lisaks endistele kärpimistele veel 6½%. Protestiks lisatasu vähendamise vastu peeti töölisnõukogu ja trammiteenijate ühingu korraldusel teenijate protest-koosolek. Võeti vastu otsus, et kui linnavalitsus jääb lisatasu kärpimise juure siis jäetakse järgneval puhkepäeval töö seisma. Trammiteenijate üksmeelse tegevuse tagajärjel loobus linnavalitsus oma kavast.

SINDI KANGRUTE VÕIT.

Sindi kalevivabriku juhatus tahtis kangrute palga ja töötingimusi tuntuvalt halvendada.

Töölisnõukogu ja töölise üksmeelse ja katgoorilise väljaastumise tõttu vabrikuvallitsuse

kvatsuse vastu jäeti maksvaks endine olukord. Kohal käis asja lahendamasa E. tööinspektor.

Käesolev juhtum on järjekordseks näiteks Sindi ja kõikidele teistele töölistele, et ainult üksmeelse kindla väljaastumisega ja organiseerunult suudetakse oma olukorda parandada ja saavutada võite.

TARTU RÄTSEPAD HOIDSID ÄRA PALGAVÄHENDUSE.

Boikott võitlusvahendina.

Tartu rätsepatöölise ühingul on tulnud pidada alalist sissisõda tööandjatega, kes järelejätmatult püüavad rikkuda kokkuleppeid, mis sõlmiti peale viimast streiki.

Hiljuti oli ühingul suurem kokkupõrge Abeli rätsepatöökogas, kus taheti tunduvalt palka vähendada ja kollektiivlepingu sõlmimisest ei tahetud enam teadagi. Nim. töökogas on tööl 40 töolist. Ametiühingu juhatusel olid tööandjaga pikad läbirääkimised ja lõpuabinõuna otsustati kuulutada välja boikott selle töökoja vastu s. o. keegi poleks sinna läinud tööle, samuti oleks hakatud süvendama ostmisboikotti.

Tööandja oli sunnitud andma järele ametiühingu nõuetele ja pikkades läbirääkimistes leppima kokku, kusjuures ka ametiühing andis järele paaris vähematähtsusega asjas.

Töölised ametiühingusse!

Ainult organiseerituina suudate omi palku kaitsta.

KESKKÜTTE-VEEVÄRGI MONTÖÖRIDE ÜHING 6 AASTANE.

Tegevus ja areng tõuseb loomulikkude rada.

Keskkiitveevärgi montööride ametiühisus asutati 1927. a. jaanuaril kuul, millel põhikiri kinnitati. Asutavad liikmed olid Liker, Miil, Rootsi, Kool ja Kuits. Esimene peakoosolek peeti aprillis 1927. a. millest võtsid osa 20 isikut, tegelikult koosnes sama aeg ühisus 5 asutavast liikmest. Esimene koosolek rikastas ühingu 15 liikme võrra. Ühingu on töötanud 6 aastat, mille iga on lühikene, kuid, sellepeale vaatamata on ühingu oma energilise tegevuse tõttu suurendanud endi liigete arvu 150% võrra. Ühingu asus tegevusse, ilma mingisuguse põhikapitalita, kuid siiski on 6 aasta jooksul kogutud põhikapitali kr. 750 suureks.

Ühingu peasissetulek on: liikmemaksud, piduõhtud, teeõhtud jne. Ühingu korraldab enda liigete ja nende perekondade jaoks üks kord aastas, ühine koosviibimine, mille kulud katab ühingu oma summadest. Ühingu juures asuvad ka „Koroona“ ja „Male“ krupid, kes võtavad võistlustest osa, millede tagajärjed on rahuldavad. Töötaolekust, ei ole kuue aasta jooksul registreeritud rohkem kui kaks juhus. Praegu tööta ühingu liikmeid ei ole. Ühingu poolt on tellitud iga aasta, kõigile liigetele „Töölise Hääl“, mida tasub ühingu oma kassa summadest mis on iga aastase eelarvesse võetud. Ühingu on ka üks esimestest E. Töölisühingute keskliidu liigetest.

Ühingu kavatses tulevikus sõlmida kollektiivlepingu äridega, et paremaid palga ja töötingimusi võimaldada endi ühingu liigetele.

J. Liker.

TALLINNA LINNATEENIJATE PALKU KÄRBITI.

Tallinna linnavolikogu otsustas 18. jaan. linnavalitsuse ettepanekul kärpida linnatöölise ja teenijate palku 10% võrra alates 1. märtsist. Palgaalandus viidi läbi parempoolsete erakondade poolt, sotsialistide vastu seisemisel. Samal koosolekul lükati tagasi ettepanek võtta majaomanikkudel kõrgemat kinnisvaramaksu linna eelarve puudujäägi katteks.

MAALRITE RASKE OLUKORD AMETI- ÜHINGUT MÕJUTAMAS.

Uuel aastal uue jõuga organiseerima.

Tallinna Maalritöölise Ametiühingu pidas oma aasta koosolekut puhkepööl 22. jaanuaril 1933. a. Kesliidu ruumes. Koosolekut juhatas Leinberg ja protokoll kirjutasa Ajasta. Juhatuse liikmed Viedemann ja Petrov esinesid aruannetega 1932. a. ühingu tegevuse üle, kust selgus, et ühingu erilist suurt tegevust ei ole möödunud aasta jooksul avaldanud. Koosolekuid on peetud: üks üldrakorraline ja 26 juhatuse koosolekut, pidud, miitingud ja väljasõidud on jäetud pidamata sel põhjusel, et need ei tasu end ära.

Kassa aruandest selgus, et sissetulek oli 118 kr. 50 snt ja väljaminek 123 kr. 25 senti. Kassa seis 1. jaan. 1933. a. 36 kr. 2 senti.

Linna pangas jooksval arvel raha 194 kr. ja üldvaranduslik seis 988 kr. 31 senti. Juhatuse valiti Leinberg, Petrov, Grossvaldt, Sikka ja Mets, kes omavahel ametid jaotasid järgmiselt: esimeheks Leinberg, abiks Grossvaldt, laekuriks Petrov, kirjatöömatajaks Sikka, abiks Mets. Revidentideks Ajasta, Saarberg ja Viedemann. Liikmemaksuks määrati 1933. a. 40 senti kuus neil kuudel, kui tööd on — ei ole aga tööd, siis ei maksa mitte punast senti. Kõigile liikmeile otsustati ühingu poolt tellida 1933. a. peale „Töölise Hääl“. 1932. a. oli ühingu 13 liiget, nendest oli üks liige maksnud liikmemaksu kõigi 12 kuu ette, üks juhatuse liige, kes küll oli 9 kuud töötanud aga liikmemaksu maksnud 4 kuu ette. Käesoleval 1933. a. otsustati alata energilist organiseerimistööd, et ühingu liikmete arvu tõsta. Tehti ettepanek, et iga liige tooks aasta jooksul juurde kaks uut liiget, selleks anti ka lubadus kõigi koosviibijate poolt. Kurdeti, et tööde hinnad on möödunud aastal suuresti langenud, nii et võimata on talveks midagi tagavaraks panna. Talvel ei ole maalritel midagi teenida, sest kõik puhastustööd tehakse suve kuudel.

Vanemad vilunud töölised kurdavad, et ei võeta enam neid tööle, noortelet antakse eesõigus vaatamata sellele, et noored on vähe vilumusega, peaasi, et need on valmis töötama poole odavamalt, kui vilunud vanad töölised, varsti ei olegi vanadel muud teha, kui võtta kepp ja kott ehk pehastanud pesukuivatuse nõör ja otsida paras oks kuhu võib oma luud-kondid kuivama riputada.

P. Viedemann.

TARTU TRÜKITÖÖLISTE KOOSOLEK.

Tartu Trükistöölise ühingu korraldusel peeti 29. jaan. üldine Tartu trükistöölise koosolek protestiks palgakärpimise vastu, sest

Tartu trükitöösturitel on kavatsus kärpida tööliste palku. Kokku oli tulnud ligi 200 trükitöölisi. Palgaküsimusest kõnelesid teedeminister *L. Johanson* ja keskliidu sekretäri *L. Metslang*.

PÄRNU SADAMATÖÖLISTE ÜHINGUST.

Pärnu Sadamatöölise Ühingu aasta üldkoosolekul ettekantud aruande järele on ühingu tegevus möödunud kriisi surve all, sest sadama läbikäigu kohutava kokkukuivamise tõttu on tööpuudus sadamatöölise seas suur. Ühing on oma liigetele katsunud hankida töid, võttes oma laadimisele ja lossimisele laevu. Juhatus on pommitanud linnavalitsust märgukirjadega ja delegatsioonidega sadamatöölisele ooteruumi ehitamiseks. Viimasel ajal on see küsimus hakanud nihkuma ja ehitus algab vast lähemal ajal. Ühingu liigetele ja mudilastele on korraldatud jõulupuu ja püütud kollektiivlepingut laevakontoreiga sõlmida, mis aga raskel kriisi ajal ei õnnestunud.

Liikmemaksuks määrati käesoleval aastal 25 sent. kuus, kuna sisseastumismaks tõsteti 25 sendilt 50 sendile.

Juhatusse valiti: *Veinberg, Tõnne, J. Tamm, Tomson* ja *Tääts*; revisjonikomisjoni *M. Erne, R. Tui* ja *A. Villo*.

Keskliidu instr. *J. Mihkelson* andis ülevaate sadamatöölise palgavõitlusist möödunud aastal.

TSSELLULOOSI VABRIKUS TÖÖ VÄHENES.

Tallinnas asuvas tselluloosi vabrikus töötab umbes 700 töölisi. Töö käib kolme vahetusega. Täidetakse peamiselt välismaa tellimusi. 1. veebruarist peale mindi paberijaoskonnas kolmepäevase töönädala juurde. Seega vähenes tööliste töötasu tunduvalt. Töö olevat vähemaks jäänud tellimuste puudusel. Vabriku valitsus ei ole võimaldanud töölisnõukogu valimisi ja praegu puudub töölisnõukonnal seaduslik esindus — töölisnõukogu. Ka on töölised ametiühinguliselt organiseerimata.

TÖÖKAITSE RIKKUMISED LUTHERIS.

Töölisnõukogu pealekäimisel käis möödunud aasta lõpul van. tööinspektor *Lutheri* puutööstuses kontrollimas kaitsetehnilisi ja tervishoidlikke olusid ja avastas terve rea puudusi. Pakkude hoiuruumi põrandad olid auklised, pakkude koorimine sündis viinerilõikamise masinate vahel jne. Kuid hoolimata sellest, et tööinspeksioon nõudis puuduste kõrvaldamist, ei taha vabriku valitsus kõike nõuded täita.

Peale selle on tulnud ilmsiks, et osale tööliste palgamaksimine sünnib viivitusega ja mööbliosakonnas on tükitöölised töö ühekahepäevaste töölepingutega, mis ei ole seadusepärane.

Läinud aastal paigutati töölisnõukogu esimees vähemtasuvamale tööle — seega vähendati tema tööpalka. See küsimus on antud kohtu lahendada.

Aktsioon - toimkonna korraldusel

pühapäeval, 26. veebruaril, kell 10 hom.
RINO „OLÜMPIA“ RUUMIDES, Tallinnas

suur tööliste koosolek

PÄEVAKORRAS:

- 1) Üürhindade alandamine.
- 2) Elutarvete hindade kohandamine palkadele.*
- 3) Palgavõitlus.

Kõnelevad töölisorganisatsioonide tegelased.

Koosolekule pääseb kutseühingute liikmekaartidega ja töölisvanemate ning ametiühingute poolt välja antud pääsmetega, mida võib saada E. Töölisühingute Reskliidust.

SISU: 1) *Aug. Gustavson*: 40-tunnilise töönädala eelkonverents. 2) Tööolud Tallinna käitistes. 3) Üle Eestimaalis^e Meremeeste Liidu tegevus 1932. a. 4) Nahatöölise ametiühing vildakul teel. 5) Eesti Tööliste Haridusliidu asemikkude kogu oli koos. 6) Rätsepatöölise seisukorrast Tallinnas. 7) *Kreenholmi* tööliste elust vanasti. 8) *Joh. Mihkelson*: Märkmeid Soomest. 9) Võitlus õli ümber Persias. 10) Töölisvanemate valimised Saksamaal. 11) Välismaine ametiühinguline ringvaade. 12) Sisemaine ametiühinguline ringvaade.

Toimetaja: *E. Joonas, K. Must, L. Metslang, J. Mihkelson*. Vastutav toimetaja: *K. Must*. Väljandaja *E. Töölisühingute Keskliid*. Ilmub Tallinnas kord kuus. Tellimishind: aastas 60 senti, 9 kuud 30 senti, üksiknumber 5 senti. Toimetus ja talitus: Tallinn, V. Pärnu 31—4, tel. 460-52

Kirjast. o.-ü. „Täht“ trükikoda, V. Pärnu mnt. 31. 1933.